

Henry Miller, *Tropic of Capricorn*

Copyright © 1939 by Henry Miller. The Estate of Henry Miller
All rights reserved

© 2011, 2018 by Editura POLIROM, pentru traducerea în limba română

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Pe copertă: ilustrație de Radu Răileanu

Foto autor: © Keystone Pictures USA/Alamy Stock Photo

www.polirom.ro

Editura POLIROM

Iași, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506

București, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1,
sector 4, 040031, O.P. 53

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României :

MILLER, HENRY

Tropicul Capricornului / Henry Miller; trad. din lb. engl. de Antoaneta
Ralian. – Iași : Polirom, 2018

ISBN print: 978-973-46-7599-9

ISBN ePub: 978-973-46-4064-5

ISBN PDF: 978-973-46-4065-2

I. Ralian, Antoaneta (trad.)

821.111

Printed in ROMANIA

HENRY MILLER

Tropicul Capricornului

Traducere din limba engleză
de Antoaneta Ralian

POLIROM
2018

„Adesea inimile bărbaților și ale femeilor sînt tulburate, dar și alinate în mîhnirea lor mai degrabă prin puterea exemplului decît cu vorba bună. Astfel, cum și mie mi-a fost dat să-mi găsesc mîngîierea vorbind cu un martor la cele întîmplate, tot așa mi-am pus în gînd să scriu despre suferințele ce-au izvorît din nenorocirile prin care am trecut, ca să-i fie de folos aceluia care, deși nu e cu mine acum, îmi este oricum tovarăș de alinare. Acestea pentru ca, asemuindu-ți necazurile cu ale mele, tu să afli că ale tale nu sînt cu adevărat decît nimica toată, cel mult niște rele mărunte, și astfel să ți se pară mai ușor de îndurat.“

Pierre Abélard, Cuvînt înainte
la *Historia calamitatum*

Din momentul în care îți dai duhul, totul se desfășoară în continuare cu o precizie mortală, chiar în inima haosului. De la bun început nu a fost decît haos: un fluid care mă îmbăia, pe care-l aspiram prin branhii. În străfunduri, acolo unde luna strălucește fermă și opacă, totul era domol și fecund; la suprafață însă era larmă și discordie. În orice lucru sesizam pe dată opusul său, contradicția, iar între real și ireal vedeam ironia, paradoxul. Eu eram cel mai crunt dușman al meu. Nu exista nici un lucru pe care să fi dorit să-l fac și, în aceeași măsură, să nu fi dorit să-l fac. Chiar în copilărie, cînd aveam tot ce pofteam, eu îmi doream să mor: voiam să capitulez pentru că lupta mi se părea lipsită de noimă. Simțeam că, ducînd în continuare o existență pe care nu eu o reclamasem, n-aș dovedi nimic, n-aș materializa nimic, n-aș adăuga și n-aș diminua nimic. Toți cei din jurul meu erau niște ratați sau, dacă nu ratați, atunci ridicoli. Mai cu seamă oamenii de succes. Oamenii de succes mă plictiseau de moarte. Aveam înțelegere față de eșec, dar nu această înțelegere mă făcuse să fiu cum eram. Aveam în mine o trăsătură pur negativă, o slăbiciune care se înfoia ca o varză la vederea mizeriei umane. Niciodată n-am ajutat pe cineva cu intenția de a-i face un bine; ajutam pentru că eram neajutorat, incapabil de a proceda altfel. A dori să schimb starea de lucruri mi se părea o zădărnici; nimic nu poate fi schimbat, asta era convingerea mea, decît printr-o schimbare de inimă, și cine ar putea schimba inimile oamenilor? Din cînd în cînd, cîte un prieten de-al meu se lăsa convertit – și mie îmi venea să vărs. Nu aveam mai multă nevoie de Dumnezeu decît avea El de mine și îmi spuneam de multe ori că, dacă exista într-adevăr un Dumnezeu, am să mă înfățișez cu calm în fața Lui și am să-l scuip în obraz.

Agasant era faptul că, la prima vedere, oamenii mă considerau bun, amabil, generos, loial, fidel. Poate că posedam de-adevăratelea asemenea virtuți, însă, dacă așa era, aceasta se datora totalei mele indiferențe. Îmi dădea mîna să fiu bun, amabil, generos, loial și așa mai departe, datorită faptului că nu încercam nici cea mai vagă urmă de invidie. Invidia era singurul sentiment căruia nu-i căzusem vreodată victimă. Niciodată n-am invidiat pe nimeni și nimic. Dimpotrivă, am simțit doar milă față de toți și de toate.

Se vede că de la bun început m-am deprins să nu doresc nimic cu prea multă ardoare. De la bun început am fost independent, într-un fel fals. Nu aveam nevoie de nimeni pentru că voiam să fiu liber, liber să acționez și să ofer după cum mă tăia pe mine capul. Din momentul în care se aștepta ceva de la mine sau mi se cerea ceva, băteam în retragere. Asta era forma mea de independență. Cu alte cuvinte, eram corupt, corupt din capul locului. De parcă mama m-ar fi alăptat cu o otrăvă și, cu toate că am fost întărcat devreme, otrava nu mi-a ieșit niciodată din organism. Chiar în clipa în care m-a întărcat, se pare că am fost total indiferent; alți copii se răzvrătesc sau simulează o răzvrătire, dar eu nici că m-am sinchisit. Am fost filozof încă din scutece. Și eram împotriva vieții din principiu. Care principiu? Principiul zădărniceii. Toți cei din jurul meu luptau, se zbăteau. Eu, unul, n-am făcut niciodată vreun efort. Dacă dădeam vreodată impresia că depun un efort, era ca să fac plăcere altcuiva; personal, nu-mi păsa nici cît negru sub unghie. Și dacă veți încerca să-mi explicați de ce se întîmpla așa, am să neg cu înverșunare, pentru că am în mine o încăpăținare pe care nimic nu o poate clinti. Mai tîrziu, cînd am crescut mare, am aflat că au trecut prin chinurile iadului încercînd să mă extragă din pîntecele mamei. Și înțeleg perfect acest lucru. De ce m-aș fi urnit? De ce să ies dintr-un locșor cald și plăcut, un ascunziș tihnit în care totul îți este oferit pe gratis? Primele lucruri de care îmi amintesc sînt frigul, zăpada și gheața din rigole, stelutele de ger de pe geamuri, răceala pereților verzui, asudați, din bucătărie. De ce continuă oamenii să trăiască în țări cu climă neplăcută, în zonele *temperate*,

cum greșit li se spune? Pentru că oamenii sînt idioți înăscuți, trîntori înăscuți, lași înăscuți.

Pîna la zece ani nu mi-am dat seama că există țări „calde“, locuri în care nu trebuie să-ți ciștiți pînea cu sudoarea frunții, în care nu dîrdii pretinzînd că e înviorător și stimulat.

În locurile în care e frig, oamenii muncesc de se spetesc și cînd produc odrasle, le propovăduiesc evanghelia muncii – care, în fond, nu-i altceva decît doctrina inerției. Cei din familia mea erau nordici sadea, ceea ce vrea să spună *idioti*. Toate ideile greșite care au fost emise vreodată erau și ale lor. Printre acestea, doctrina curățeniei, ca să nu mai vorbim despre cea a rectitudinii. Erau jenant de curați. Dar pe dinăuntru puteau.

Niciodată nu deschiseseră fereastra care duce la suflet; niciodată nu le trecuse prin minte să plonjeze orbește în întuneric. După ce mîncau, farfuriile erau imediat spălate și aranjate pe raft; după ce citeau ziarele, le împătureaua frumos și le așezau pe o poliță; rufe, după spălare, erau călcate, împăturate cu grijă și vîrite în sertare. Totul era pregătit pentru mîine, numai că mîinele asta niciodată nu venea. Prezentul era doar o punte – și încă mai icnesc din greu pe puntea asta, așa cum icnește lumea întreagă, fără ca vreunui idiot să-i dea prin cap să arunce puntea în aer.

În amarul meu, caut adesea pricini pentru a-i condamna sau, mai curînd, pentru a mă condamna pe mine. Fiindcă, în numeroase privințe, nici eu nu-s mai breaz ca ei. Multă vreme am crezut că eu m-am eliberat, dar pe măsură ce trece timpul constat că nu-s mai bun ca alții, ba chiar ceva mai rău, pentru că eu m-am priceput să văd lucrurile limpede, și totuși n-am avut puterea de a-mi schimba viața. Cînd privesc îndărăt, am impresia că niciodată n-am făcut nimic din voia mea, ci numai sub presiunea altora. Oamenii mă consideră adeseori un tip aventurier; nimic mai departe de adevăr. Aventurile mele au fost întotdeauna accidentale, zvîrlite în cîrca mea, mai curînd îndurate pasiv decît întreprinse activ. Sînt plămădit din aluatul aceluia popor nordic, țațoș și lăudăros care n-a avut niciodată vreun dram de simț al aventurii, dar care, totuși, a cutreierat pămîntul în

lung și-n lat, l-a răsturnat cu susu-n jos, împrăștiind pretutindeni relicve și ruine. Oameni lipsiți de astîmpăr, dar nu aventurieri. Spirite torturate, incapabile să trăiască în prezent, lași nerușinați cu toții, inclusiv eu. Căci nu există decît o singură mare aventură, iar aceasta e lăuntrică, aventura eului tău, pentru care nu prezintă importanță nici timpul, nici spațiul, nici isprăvile mărețe.

O dată la cîțiva ani, mă găseam pe punctul de a face această descoperire, dar, de fiecare dată, în mod caracteristic, izbuteam să ocolesc soluția. Dacă încerc să-mi găsesc o scuză, nu mă pot gîndi decît la mediul înconjurător, la străzile pe care le cunoșteam și la oamenii care le populau. Nu-mi pot imagina nici o stradă din America și nici unul dintre oamenii ce locuiesc pe această stradă în stare să te conducă spre descoperirea eului tău. Am bătut străzile multor țări din lume, dar nicăieri nu m-am simțit atît de degradat și de umilit ca în America.

Îmi închipui toate străzile din America îmbinate astfel încît să alcătuiască o hazna uriașă, o hazna a spiritului, în care totul e supt înăuntru, secăt și preschimbat într-un etern căcat. Deasupra acestei haznale, spiritul muncii agită o baghetă magică: țîșnesc, unele lîngă altele, palate și uzine, fabrici de muniții și fabrici de chimicale, oțelării, sanatorii, închisori și ospicii de nebuni. Întregul continent american e un coșmar care generează cea mai mare mizerie a celor mai mulți. Eu eram unul, o entitate izolată, dintr-o mare sindrofie a bogăției și a fericirii (bogăție statistică, fericire statistică), dar niciodată n-am întîlnit un om cu adevărat bogat sau cu adevărat fericit. Cel puțin știam că eu, unul, eram nefericit, lipsit de avere, lipsit de vlagă, lipsit de orientare. Aceasta era unica mea alinare, unica bucurie. Dar nu-mi era de ajuns. Pentru liniștea mea sufletească, pentru sufletul meu, ar fi fost mai bine dacă mi-aș fi declarat răzvrătirea deschis, dacă aș fi înfundat în numele ei închisoarea, dacă aș fi putrezit la pîrnaie și aș fi dat ortu' popii. Ar fi fost mai bine dacă, asemenea nebunului de Czolgosz, aș fi împușcat un președinte McKinley, un suflet blînd, insignifiant ca acesta, care n-ar fi făcut în veci cel mai mic rău cuiva. Pentru că în

străfundul inimii mele colcăia crima: aș fi vrut să văd America năruită, rasă de pe fața pămîntului. Aș fi vrut să se întîmple acest lucru din pură răzbunare, ca o răscumpărare pentru crimele pe care le săvîrșea împotriva mea și a altora ca mine, care n-ar fi fost niciodată în stare să-și înalțe glasurile și să-și strige ura, revolta, legitima sete de sînge. Eram rodul otrăvit al unui pămînt otrăvit. Dacă sinele n-ar fi nepieritor, acel „eu“ despre care scriu acum ar fi fost de mult distrus. Multora toate acestea le pot apărea drept o născocire, dar orice mi-aș imagina eu că s-a întîmplat s-a întîmplat într-adevăr, cel puțin mi s-a întîmplat *mie*. S-ar putea ca istoria să mă dezmință, din moment ce nu am jucat nici un rol în istoria poporului meu, dar chiar dacă tot ceea ce spun e nedrept, prejudiciat, veninos, răuvoitor, chiar dacă sînt un mincinos și un otrăvitor de cugete, totuși nu spun decît adevărul, pe care va trebui să-l înghițiți.

Cît despre ce s-a întîmplat...

Tot ceea ce se întîmplă, cînd are cît de cît semnificație, vădește natura unei contradicții. Pînă cînd nu s-a ivit persoana pentru care scriu aceste rînduri îmi închipuiam că soluția tuturor lucrurilor se găsește undeva în afară, în viață, cum se spune. Atunci cînd am întîlnit-o, gîndeam că țin viața în mîini, că dețin ceva în care mi-aș putea înfige dinții. Și, în realitate, îmi scăpase orice control asupra vieții. Am întins mîna ca să mă prind de ceva – și n-am găsit nimic. Dar întinzînd mîna, în efortul de a înșfăca ceva, de a mă sprijini de ceva, naufragiat cum eram, am găsit totuși un lucru pe care nu-l căutasem – *pe mine însumi*. Am descoperit că ceea ce-mi dorisem întreaga viață era nu să trăiesc – dacă ceea ce fac ceilalți oameni se numește a trăi –, ci să mă exprim. Mi-am dat seama că nu aveam nici cel mai mic interes de a trăi, că mă interesa numai ceea ce fac acum, ceva paralel cu viața, ceva ce e parte din ea și, în același timp, aflat dincolo de ea.

Ce este adevărat nu mă interesează cîtuși de puțin, nici chiar ce este real; nu mă interesează decît ceea ce îmi imaginez eu că este, ceea ce am înăbușit zi de zi ca să pot trăi.

Nu are și nu a avut niciodată importanță pentru mine dacă ar fi să mor azi sau mâine, dar faptul că nici azi, după ani de strădanie, nu izbutesc să exprim ceea ce gândesc sau simt, asta mă macină, asta mă rîciie. Încă de cînd eram copil m-am văzut pe traiectoria acestui spectru – nimic nu mă putea bucura, nu doream decît o asemenea putere, un asemenea talent. Orice altceva e minciună – e minciună tot ce am făcut sau am spus vreodată, tot ce nu a avut legătură directă cu aceasta. Adică cea mai mare parte din viața mea.

Am fost o contradicție în esență, cum se spune. Oamenii mă considerau serios și intelectual, sau vesel și nepăsător, sau sincer și de bună-credință, sau neglijent și iresponsabil. Și eram toate acestea la un loc și dincolo de ele mai eram și altceva, ceva ce nu bănuia nimeni, și cu atît mai puțin eu. Pe cînd aveam șase sau șapte ani, îmi plăcea să șed la masa de lucru a bunicului meu și să-i citesc în timp ce el cosea. Parcă-l văd în momentele cînd presa fierul de călcat pe tivul unei haine, apăsîndu-și o mîină peste cealaltă și privind visător pe fereastră. Îmi amintesc de expresia feței lui mai bine decît de conținutul cărților pe care i le citeam, mai bine decît de discuțiile pe care le purtam între noi sau de jocurile pe care le jucam în stradă. Mă întrebam la ce-o fi visînd oare, ce anume îl scoate din el însuși? Încă nu învățasem să visez cu ochii deschiși. Eu eram întotdeauna lucid, integrat în moment, întreg. Și visarea lui mă fascina. Știam că e detașat de ceea ce face, că nu se gîndește la nici unul dintre noi, că e singur și, fiind singur, e liber. Eu nu eram niciodată singur, mai cu seamă cînd nu se afla nimeni în preajmă. Am senzația că întotdeauna eram însoțit: ca o mică fărîmă dintr-o roată de cașcaval, care presupun că închipuia lumea, deși niciodată n-am stat să mă gîndesc la lucrul ăsta. Dar știu că niciodată n-am existat separat, niciodată nu m-am simțit a fi roata de cașcaval. Așa încît chiar cînd aveam pricini de supărare, de văicăreală, de plîns, încercam senzația că particip la o durere comună, universală. Cînd plîngeam eu, plîngea întreaga omenire – așa îmi imaginam. Dar plîngeam foarte rar. În cea mai mare parte din timp eram fericit, rîdeam, mă amuzam.

Mă amuzam, pentru că, așa cum am mai spus, mă durea în cot de tot ce se petrecea. Dacă mie îmi mergea rău, tuturor le mergea rău, eram convins. Și, de obicei, lucrurile mergeau rău numai dacă le puneai prea mult la inimă.

Adevărul ăsta mi s-a impus din fragedă copilărie. De pildă, îmi amintesc de cazul tînărului meu prieten Jack Lawson. A zăcut un an întreg la pat, suferind chinuri cumplite. Era cel mai bun prieten al meu, în orice caz, așa socoteau ceilalți. Ei bine, la început probabil că îmi părea rău de el și poate că m-am dus din cînd în cînd la părinții lui ca să întreb cum se mai simte; dar după o lună sau două am devenit nesimțitor la suferințele lui. Mi-am spus că ar trebui să moară, cu cît o să moară mai repede, cu atît mai bine pentru toți. Și, cînd am început să gîndesc astfel, m-am și comportat ca atare, adică mi l-am șters din minte, l-am abandonat sorții lui. Nu aveam decît doisprezece ani pe atunci și îmi aduc aminte că eram mîndru de hotărîrea mea. Îmi amintesc și de înmormîntare – ce chestie penibilă a mai fost! Se strînseseră cu toții, prieteni și rude, bulucindu-se în jurul coșciugului și răcnind ca niște maimuțoi bolnavi. În special măică-sa m-a făcut să mă simt în ultimul hal. Era o creatură aleasă, spiritualizată, o creștină din secta științifică, cred, și, cu toate că nu credea în boli și nici măcar în moarte, făcea un tărăboi atît de asurzitor, că și Hristos s-ar fi sculat din groapă. Dar nu și iubitul ei Jack! Nu, Jack zăcea acolo rece ca gheața, țeapăn și de neurnit. Era mort și moartea nu face rabat. Știam lucrul ăsta și mă bucuram de el. N-am vărsat o lacrimă. Nu puteam gîndi că el o duce mai bine acum, pentru că, la urma urmei, acel „el” pierise. El plecase, adunîndu-și suferințele pe care le îndurase și pe care, în chip nesăbuit, le produsese și celorlalți. „Amin!”, mi-am spus în gînd și, odată cu asta, aflîndu-mă într-o stare ușor isterică, am slobozit o bășină răsunătoare – chiar lîngă catafalc.

A pune prea multe la inimă – îmi aduc aminte că asta mi s-a întîmplat numai cînd m-am îndrăgostit pentru prima oară. Dar nici atunci n-am exagerat. Dacă aș fi pus cu adevărat totul la inimă, azi nu m-aș mai găsi aici scriind despre acest lucru; aș fi murit de inimă rea sau mi-aș fi legat ștreangul

de gît. A fost o experiență nefericită pentru că m-a învățat cum se trăiește o minciună. M-a învățat să zîmbesc cînd nu aveam chef, să muncesc cînd nu credeam în muncă, să trăiesc cînd nu aveam nici un motiv să continui a trăi. Chiar și după ce am uitat-o pe ea, am păstrat deprinderea de a face lucruri în care nu cred.

Așa cum am spus de la bun început, totul a fost haos. Dar uneori m-am apropiat atît de mult de centru, de însuși focarul confuziei, încît mă minunez cum de n-au explodat lucrurile în jurul meu.

Există obiceiul de a se arunca toată vina pe război. Dar eu afirm că războiul nu a avut nimic de a face cu mine, cu viața mea. Într-o vreme cînd alții își găseau slujbe confortabile, eu schimbam serviciu după serviciu și niciodată nu reușeam să leg cele două capete. De îndată ce eram angajat, eram și concediat. Inteligență aveam cît cuprinde, dar nu inspiram încredere. Oriunde mă duceam semănam discordie – nu pentru că aș fi fost un idealist, ci pentru că eram ca un reflector ce arunca lumină asupra prostiei și zădărniciiei. Și apoi, nu mă pricepeam să ling în cur. Un lucru care, fără îndoială, m-a marcat. Cînd solicitam o slujbă, oamenii își dădeau pe dată seama că nu-mi păsa dacă o căpătam sau nu. Și, desigur, în general nu o căpătam. Dar după un timp însăși căutarea unei slujbe devenise o activitate în sine, o trecere de timp, ca să spun așa. Intram și ceream orice fel de slujbă. Era un mod de a-mi omori timpul – nu mai rău, din cîte îmi dădeam seama, decît munca în sine. Eram propriul meu patron și îmi stabileam propriile mele ore, dar, spre deosebire de alți patroni, nu antrenam decît propria mea ruină și propriul meu faliment. Nu eram o corporație, un trust, un stat, o federație sau o organizație de națiuni – eram, mai curînd, ca Dumnezeu.

Aceasta a continuat pînă pe la mijlocul războiului, pînă ce... mă rog, pînă ce, într-o bună zi am căzut în cursă. Venise, în sfîrșit, și momentul cînd aveam o nevoie disperată de un serviciu, îmi crăpa buza. Nemaexistînd nici un minut de pierdut, am hotărît să-mi iau ultima slujbă din lume, aceea de curier. Am intrat în biroul de personal al companiei

telegrafice – Compania Telegrafică Cosmodemonică din America de Nord – spre sfîrșitul zilei, gata să trec prin orice încercare. Tocmai veneam de la Biblioteca Publică și purtam sub braț niște tratate groase de economie și de metafizică. Spre stupefarea mea, mi s-a refuzat slujba.

Tipul care mi-a făcut vînt era o aschimodie ce lucra la pupitrul de comandă. Se pare că mă luase drept un student, deși din cererea mea reieșea clar că terminasem de mult facultatea. Ba chiar mă gratificasem în cerere cu titlul de doctor în filozofie de la Universitatea Columbia.

Aparent, pipernicitul nu observase acest lucru sau poate că îi stîrnise bănuieli. Eram furios pentru că, o dată în viața mea, tratasem și eu chestiunea cu seriozitate. Nu numai atît, dar îmi înghițisem mîndria, care, într-un anumit fel, e destul de substanțială. Nevastă-mea, desigur, m-a regalat cu obișnuitul ei rînjit de dispreț. Pretindea că n-am urmărit decît să fac un gest ostentativ.

M-am dus la culcare muncit de gîndul ăsta, devenind tot mai furios pe măsură ce se scurgea noaptea. Faptul că aveam de întreținut o nevastă și un copil nu mă afecta prea mult; înțelegeam bine că oamenii nu-ți oferă slujbe pentru că ai o familie de întreținut. Nu, ce mă rîcîia era faptul că mă respinseseră pe *mine*, Henry V. Miller, un individ competent, superior, care solicitase cea mai umilă slujbă din lume. Asta mă frigea. Și nu-mi puteam alunga gîndul din minte. Dimineața, m-am trezit devreme, m-am bărbierit, am îmbrăcat costumul cel bun și am pornit-o cu pași repezi spre metrou. M-am dus la cartierul general al companiei telegrafice... la etajul douăzeci și cinci sau unde și-or mai fi avînd bîrlogul președintele și vicepreședinții. Am cerut să-l văd pe președinte. Desigur, acesta era sau plecat din oraș, sau prea ocupat ca să mă poată primi, dar n-aș vrea oare să discut cu vicepreședintele sau mai curînd cu secretarul acestuia? Am discutat cu secretarul vicepreședintelui, un tip inteligent, la locul lui, și mi-am spus păsul. Am făcut-o abil, fără înfierbîntare, dar dîndu-i a înțelege că nu eram omul de care se poate scăpa atît de ușor.

Cînd a pus mîna pe telefon și l-a cerut pe directorul general, am crezut că e o glumă și că au de gînd să mă

poarte de la Ana la Caiafa pînă ce o să mă satur. Dar de îndată ce l-am auzit vorbind, mi-am schimbat părerea.

Și cînd am ajuns la biroul directorului general, în altă clădire din centru, am constatat că eram așteptat. M-am cufundat într-un confortabil fotoliu de piele și am acceptat trabucul rotofei care mi s-a oferit. Individul din fața mea părea să fie vital interesat de problemă. Îmi cerea să-i povestesc totul, pînă la cel mai mărunț detaliu, urechile mari și păroase îi erau ciulite ca să prindă și ultima firimitură de informație care urma să-i justifice nu știu ce idee încolțită sub cupola scăfiriei lui. Mi-am dat seama că, din întâmplare, eram pentru el un instrument picat la țanc, menit să-i facă un hatîr.

I-am îngăduit să stoarcă de la mine tot ce urmărea, atent tot timpul din ce parte bate vîntul. Și pe măsură ce discuția progresa, observam cum devenea tot mai interesat. În sfîrșit, îmi dădea și mie cineva o dovadă de încredere! Doar de atît aveam nevoie ca să mă lansez pe una din liniile mele favorite. Căci, după ani și ani de vînătoare de slujbe, devenisem un expert: nu numai că știam ce *nu* trebuie să spun, dar mă pricepeam ce subînțelesuri să sugerez, ce să insinuez. În scurt timp, a fost chemat adjunctul directorului general și invitat să-mi asculte povestea. Înțelesesem deja despre ce era vorba. Aflasem că Hymie – „jidănașul ăla sfrijit“, cum îi spunea directorul – nu avea nici un drept să se dea drept șef de personal. Hymie își uzurpase prerogativele, asta reieșea clar. Și reieșea la fel de clar că Hymie era evreu și că evreii nu-i miroseau bine nici directorului general, nici domnului Twilliger, vicepreședintele, care era un ghimpe în coasta directorului general.

Poate că Hymie, „jidănașul împutit“, era vinovat de procentul mare de evrei angajați în corpul de curieri. Poate că, într-adevăr, Hymie făcea angajările la biroul de personal – la Sunset Place, cum îi spuneau ei. Era o ocazie picată din cer, mi-am dat seama, pentru a-l dărîma pe un anumit domn Burns, care, am fost informat, era director de personal de treizeci de ani încoace și care, evident, se lăsase pe tînjală.

Convorbirea a durat cîteva ore. Înainte de a se fi sfîrșit, domnul Clancy m-a luat deoparte și m-a informat că are de

gînd să mă numească pe *mine* șef al lucrărilor. Totuși, înainte de a mă vîrî în birou, voia să-mi ceară, ca o favoare și ca un soi de ucenicie menită să-mi consolideze postul, să lucrez un timp în calitate de curier special. Urma să primesc salariul de șef de personal, dar acesta îmi va fi plătit dintr-un cont separat. Pe scurt, urma să navighez de la un oficiu la altul și să observ modul în care mergeau treburile. Din cînd în cînd trebuia să redactez cîte un mic raport asupra celor constatate. Și, o dată la cîtva timp, îmi sugera el mai departe, aveam să-i fac o vizită acasă, pe șest, ca să discutăm despre condițiile din cele o sută una filiale ale Companiei Telegrafice Cosmodemonice din New York. Cu alte cuvinte, cîteva luni urma s-o fac pe spionul, după care aveam să conduc prăvălia. Poate că într-o bună zi o să mă numească și director general sau vicepreședinte. Părea o ofertă tentantă, chiar dacă era înfășurată în căcat. Am acceptat.

După cîteva luni, am fost instalat la Sunset Place și iată-mă angajînd și concediind ca un demon. Era un adevărat abator, zău așa. Un lucru lipsit de noimă de la un cap la altul. O risipă de oameni, de material, de efort. O farsă hidoasă pe un fundal de sudoare și de mizerie. Dar așa cum acceptasem să iscodesc, tot așa am acceptat și angajările și concedierile și tot ce implicau acestea. Spuneam DA la tot ce mi se cerea. Dacă vicepreședintele decreta că nu trebuie angajați infirmi, nu angajam infirmi. Dacă vicepreședintele spunea că toți curierii în vîrstă de peste patruzeci și cinci de ani trebuie concediați fără preaviz, îi concediam fără preaviz. Făceam tot ce mă instruiseră să fac, dar într-un fel prin care îi obligam să plătească. Cînd izbucnea vreo grevă, îmi încrucișam brațele la piept și așteptam să se termine. Dar mai întîi aveam grijă să-i coste zdravăn, întregul sistem era atît de putregăios, de inuman, de păduchios, de disperat de corupt și de încîlcit, încît doar un geniu ar fi putut să pună puțină ordine în el, să-i insuflă un dram de sens, ca să nu mai vorbim de omenie și de considerație. Mă ridicam împotriva întregului sistem american al muncii, care-i găunos de la un capăt la celălalt. Eram a cincea roată la căruță, inutil și pentru cei de jos, și pentru cei de sus, bun doar să fiu